

boldog és nem mindig békés, de finanszírozásokban, igényességben annál gazdagabb idők levegőjéből.

A Gresham világa valójában színes-változatos világok találkozását jelenti. Ezek a világok, sorsok, életutak önmagukban jelentéktelennek tűnhetnek a nagy egész, a történelem felől, pedig éppen rajtuk keresztül nyeri el igazi értelmét egy kor megismerése. E világok bebarangolásához kapunk lelkiismeretesen és élvezetesen megírt útikönyvet a szerzőpáros jóvoltából.

P. SZATHMÁRY ISTVÁN

(Válasz Kiadó, Budapest, 2003, 280 oldal, 2600 Ft)

HÓMAN BÁLINT:

A történelem útja

Hóman Bálint a pesti egyetem bölcsészkarán szerzett történelemből doktori oklevelet. A mindenki által elismert eredményei, imponáló tárgyi tudása és kitartó szorgalma, valamint a család kiváló és szerteágazó társadalmi kapcsolatai révén nyitva állt előtte a történész és a közéleti karrier lehetősége is. Hóman az Egyetemi Könyvtárban kezd dolgozni, ahol számba veszi és rendszerezi a könyvtár gazdag, de kellően föl nem dolgozott állományát, és összeállítja a középkori magyar

pénztörténet bibliográfiáját. A pályakezdő évek lelkes és aprólékos kutatómunkája meg is hozza gyümölcsét: alig harmincévesen az Egyetemi Könyvtár igazgatója lehet, és nem sokkal később jelenik meg az Akadémia kiadásában a magyar numizmatika mindmáig kézikönyvként használt alapműve, a *Magyar pénztörténet 1000–1325* című munkája. Szakmai pályafutása eddig is zökkenőmentes volt – 1919-ben került sor akadémiai székfoglalójára –, de ettől kezdve gyorsan és töretlenül ívelt fölfelé. 1922-ben az Országos Széchényi Könyvtár, majd 1923-ban az e könyvtárnak is otthont adó Magyar Nemzeti Múzeum első emberének nevezik ki. E felelősségteljes megbízatásai mellett tovább tanítja a középkori magyar történelmet a pesti egyetemen. Közben sorra jelennek meg, érdeklődésének megfelelően, elsősorban a korai magyar gazdaságtörténettel, a magyarság eredetével, a Kárpát-medencében való megtelepedésével, majd elméleti, a történetírás történetével foglalkozó, a koronként és iskolánként különböző módszereket precízen és érdekesen leíró tanulmányai. A kötetben e cikkek gondos válogatásával jól sikerült kísérlet történik a többnyire még mindig csak a *Magyar Történet* társszerzőjeként ismert, korának vitán felül egyik vezető történészeként számon tartott tudós szerteágazó érdeklődésének és roppant tudásának, így a teljes életmű fontosabb té-

máinak legalább jelzésértékű bemutatására.

Hómant 1929-ben a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választják, majd néhány évvel később, 1932-ben a húszas évek nagy hatású, ambiciózus és sikeres, mára csaknem legendává nőtt alakjának, Klebelsberg Kunónak a helyét foglalja el, csaknem tíz évre, a kultuszminiszteri székben. Az oktatás és a tudomány kiemelt támogatását Klebelsberghez hasonlóan Hóman is a kultúrpolitika legfontosabb céljának tartotta. Minisztersége idején különös hangsúlyt fektetett a diákok keresztény szellemiségű oktatására és a tanárok nemzeti jellegű képzésére is. A nyolcosztályos alapoktatás és az egységes középiskolai rendszer bevezetése mellett ösztöndíjakat alapított, és támogatta az 1939-ben létrejött Bolyai Kollégiumot (1942-től Györfly Kollégium), mely a szegény, de tehetséges, többnyire paraszti sorban élő fiatalok továbbtanulását és ezáltal értelmiségivé válását segítette elő.

Hóman Bálint a végsőkig támogatta hazánk németbarát politikáját és a németek oldalán történő aktív háborús részvételét. Különösen érdekes és tanulságos figyelemmel kísérnünk Hóman háború alatti és utáni sorsát, főként a *Magyar Történet* társszerzőjének, Szekfű Gyula életének tükrében. Hóman a háborús esztendőkből végig részt vesz az országgyűlés munkájában, megszavazza az oroszok elleni hadüzenetet és a

zsidótörvényeket. Szekfű eközben cikket ír a Népszava híres háborúellenes 1941. karácsonyi számába, majd a szintén karakteresen ellenzéki Magyar Nemzetben publikál sorozatban, *Valahol utat veszettünk* címmel. Hóman az 1944. márciusi német megszállás, sőt az októberi nyilaspuccs után is kitart a németek oldalán, eközben Szekfűt Apor Vilmos bűjtatja a nyilasok haragja és bosszúja elől.

A háború után Hómant minden tisztségétől megfosztják, és életfogytiglani fegyházra ítélik, a váci börtön sokat szenvedett lakójaként hal meg 1951-ben. Szekfű eközben hazánk moszkvai nagykövete, országgyűlési képviselő, majd az Elnöki Tanács tagja lesz.

A tudós Hóman Bálint hamvainak exhumálása és méltó újratemetése már megtörtént, rehabilitációjára, ha sor kerülhet rá, sokáig kell még várunk.

SZELKE LÁSZLÓ

(*Osiris Kiadó, Budapest, 2002, 544 oldal, 3800 Ft*)

SZEKFŰ GYULA:

Rövid magyar történet 1606-1939

Vajon különös vagy meghökkentő, hogy a 20. század egyik legjelentő-